

Araştırma Makalesi • Research Article

Green Monetary Policy Practices in Turkey: The Role of The Central Bank, Banking Sector, and Public Policies

Türkiye’de Yeşil Para Politikası Uygulamaları: Merkez Bankası, Bankacılık Sektörü ve Kamu Politikalarının Rolü

Filiz KUTLUAY TUTAR¹

Abdallah ABUKALLOUB²

Çisil ERKAN BAL³

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 2 March 2025

Received in revised: 13 June 2025

Accepted: 28 June 2025

Keywords:

Green Monetary Policy

Green Bonds

Climate Change

Central Banks

Turkey

ABSTRACT

This study examines the implementation of green monetary policies in Turkey, focusing on central banks, the banking sector, and public policies. It discusses the historical development of the concept of green money, the role and tools of central banks in combating climate change. The policies of countries like the EU, the UK, and China are analyzed comparatively, while the Central Bank of the Republic of Turkey's (CBRT) membership in NGFS, sustainable financing incentives, and examples of green transformation in the banking sector are highlighted. The research reveals that the effectiveness of green monetary policies needs to be supported by regulatory frameworks, international cooperation, and market dynamics. It is recommended that to achieve Turkey's net-zero emissions targets, financial institutions' capacities in environmental risk management be strengthened, and green investments be encouraged.

MAKALE BİLGİSİ

Makale geçmişi:

Başvuru tarihi: 2 Mart 2025

Revizyon tarihi: 13 Haziran 2025

Kabul tarihi: 28 Haziran 2025

Anahtar Kelimeler:

Yeşil Para Politikası

Yeşil Tahviller

İklim Değişikliği

Merkez Bankaları

Türkiye

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye’deki yeşil para politikası uygulamalarını merkez bankaları, bankacılık sektörü ve kamu politikaları ekseninde incelemektedir. Yeşil para kavramının tarihsel gelişimi, iklim değişikliğiyle mücadelede merkez bankalarının rolü ve araçları ele alınmaktadır. AB, İngiltere ve Çin gibi ülkelerin politikaları karşılaştırmalı olarak ele alınmış; Türkiye’de TCMB’nin NGFS üyeliği, sürdürülebilir finansman teşvikleri ve bankacılık sektöründeki yeşil dönüşüm örnekleri vurgulanmıştır. Araştırma, yeşil para politikalarının etkinliğinin düzenleyici çerçeveler, uluslararası iş birliği ve piyasa dinamikleriyle desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Türkiye’nin net sıfır emisyon hedeflerine ulaşması için finansal kurumların çevresel risk yönetim kapasitelerinin artırılması ve yeşil yatırımların teşvik edilmesi önerilmektedir.

¹ Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, flztutar51@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2574-9494>.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, abdkalloub@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1697-5206>.

³ Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Araklı Ali Cevat Özyurt Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, cisilerkan@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8413-8012>.

GİRİŞ

Son yıllarda küresel ekonomi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyum sağlama sürecine girmiş ve çevresel faktörler finansal kararların merkezine yerleşmiştir. İklim değişikliğinin yıkıcı etkileri giderek daha fazla hissedilirken, geleneksel ekonomik büyüme modelleri sürdürülebilir bir gelecek için yetersiz kalmaktadır. Fosil yakıtlara dayalı üretim ve tüketim alışkanlıkları, doğal kaynakların hızla tükenmesine ve ekosistemlerin geri dönülemez şekilde zarar görmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, finansal sistemlerin doğa dostu bir perspektife yönlendirilmesi, sadece çevresel bir zorunluluk değil, aynı zamanda ekonomik istikrarı sağlamak için de kritik bir gereklilik haline gelmiştir. Yeşil para politikaları, finansal araçların iklim değişikliğiyle mücadeleyi destekleyecek şekilde yeniden yapılandırılmasını hedefleyen bir yaklaşımdır. Bu politika, sadece çevre dostu projelere finansman sağlamayı değil, aynı zamanda finansal sistemin iklim risklerine karşı daha dayanıklı hale gelmesini de amaçlamaktadır. Merkez bankaları, bankacılık sektörü ve kamu politikaları bu dönüşüm sürecinde önemli roller üstlenirken, yeşil tahviller, sürdürülebilir yatırım fonları ve karbon fiyatlandırma mekanizmaları gibi araçlar, finansal sistemin çevresel sürdürülebilirliğe entegrasyonunda önemli bir yer tutmaktadır. Yeşil ekonomiye geçiş süreci, sadece çevresel felaketleri önlemeyi değil, aynı zamanda finansal sistemleri daha dirençli ve kapsayıcı hale getirmeyi de amaçlamaktadır. Bu noktada, kamu ve özel sektörün ortak hareket etmesi, uzun vadeli ekonomik istikrarın sağlanması açısından kritik bir önem taşımaktadır. Türkiye'nin de bu sürece etkin bir şekilde dahil olması, hem küresel sürdürülebilirlik çabalarına katkı sağlayacak hem de ekonomik rekabet gücünü artırarak yeni yatırım fırsatları yaratacaktır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için yeşil finansmanın önemi daha da büyüktür. Ekonomik büyüme hedefleri ile çevresel sürdürülebilirlik arasındaki dengeyi sağlamak, uzun vadeli kalkınmanın en temel unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'nin zengin doğal kaynakları ve güçlü tarım potansiyeli, sürdürülebilir finans politikalarının etkin şekilde uygulanması halinde büyük bir avantaj sağlayabilir. Bununla birlikte, yeşil finansman araçlarının yaygınlaştırılması, özel sektörün çevre dostu yatırımlara teşvik edilmesi ve düzenleyici çerçevenin güçlendirilmesi gibi adımların atılması gerekmektedir. Öte yandan, özellikle azgelişmiş ülkelerde çevresel sürdürülebilirliğe geçiş süreci ciddi ekonomik zorluklar doğurabilmektedir. Yenilenebilir enerji yatırımları, bu ülkelerde mevcut teknolojik altyapının yetersizliği ve finansman olanaklarının sınırlılığı nedeniyle yüksek maliyetlidir. Örneğin, güneş veya rüzgâr enerjisine dayalı elektrik üretiminin birim maliyetinin (kWh başına) fosil yakıtlara kıyasla 6-7 kat daha fazla olduğu bilinmektedir. Bu durum, çevreye duyarlı politikaların uygulanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini ekonomik açıdan tartışmaya açmakta; uluslararası finansal destek ve teknoloji transferine olan ihtiyacı artırmaktadır.

1. TEORİK BRİKOLAJ

Yeşil para politikaları, sürdürülebilir kalkınma ve çevresel koruma konularında giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu teorik brikolaj incelemesi, bu alandaki mevcut çalışmaları ve Türkiye ile dünya genelindeki uygulamaları ele alarak, yeşil para politikalarının ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Öztürk ve diğerleri (2012), sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel yönlerini ele alarak, yeşil ekonomik gelişimin önemini vurgulamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin hızlı sanayileşme sürecinde doğal çevreyi korumakta yetersiz kaldıkları ve bunun toplumsal maliyetler doğurduğu belirtilmektedir. Türkiye'nin tarımsal potansiyeli, yeşil ekonomi uygulamalarını desteklemek için elverişli bir zemin sunmaktadır.

İslam ve Hasan (2015), yeşil bankacılık uygulamalarının evrimini inceleyerek ticari bankaların sürdürülebilir kalkınmaya katkısını ele almaktadır. Çalışmaları, yeşil bankacılığın yalnızca çevresel kaygıları gidermekle kalmayıp müşteri talepleri ve operasyonel verimlilikle de uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda finansal kurumların işletmeler arasında sorumlu davranışı teşvik etmede kritik bir rol oynayabileceği gösterilmektedir.

Denizhan ve diğerleri (2017), yeşil tedarik zinciri uygulamalarını inceleyerek, tedarikçilerin çevre projelerine katkı sağlamalarının önemini ortaya koymaktadır. Araştırma, Türkiye'deki yeşil tedarik

zinciri uygulamalarının yetersizliğini ve yöneticilerin çevresel bilinç ile kalite performansını göz önünde bulundurarak yeşil tedarikçi seçiminde dikkatli olmaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Mosavichechaklou ve Bozbay (2018), Türk ve İranlı tüketicilerin yeşil satın alma davranışlarını inceleyerek, çevre sorunlarının algılanmasının bu davranış üzerindeki etkisini değerlendirmektedir. Çalışma, tüketicilerin çevresel sorunlara olan duyarlılığını artırmak için eğitim ve medya desteğinin önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca, işletmelerin çevresel konularda yasal uyarılara uymalarının yanı sıra, hedef kitlelerine uygun pazarlama stratejileri geliştirmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

D'Orazio ve Dirks (2021), G20 ülkelerindeki iklimle ilgili finansal politikaların karbon emisyonları üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Çalışmaları, merkez bankaları ve finansal düzenleyicilerin yeşil finansmanı artırmadaki ve iklim risklerini azaltmadaki rolünü vurgulamaktadır.

Murau ve diğerleri (2022) ise başarılı bir yeşil geçiş için gerekli parasal mimariyi değerlendirerek tartışmayı bir adım ileri taşımaktadır. Yeşil finansmanın kontrolsüz genişlemesiyle ilgili olası risklere dikkat çeken çalışma, uzun vadeli finansman stratejileri olmadan yeşil varlık yaratımının teşviki konusundaki sakıncalara işaret etmektedir.

Ülkü (2023), yeşil para politikasının merkez bankalarının iklim değişikliğiyle mücadelede oynayabileceği kritik rollerden biri olduğunu vurgulamaktadır.

Guter-Sandu ve diğerleri (2024), Avrupa'nın para politikaları çerçevesinin net sıfır geçişini finanse etme kapasitesini değerlendirmektedir.

Son olarak Xu ve diğerleri (2024), enerji geçişi ve yeşil finans alanındaki gelişmeleri bibliyometrik bir analizle incelemektedir. Bulguları, düzenleyici çerçevelerin ve piyasa dinamiklerinin daha iyi anlaşılmasının önemini göstermektedir.

Genel olarak, yeşil para politikalarına yönelik çok boyutlu bir yaklaşımı yansıtan bu çalışmalar, finansal kurumların, düzenleyici kuruluşların ve kurumsal stratejilerin iklim değişikliği karşısındaki rolünü vurgulamaktadır. Bu çalışmalar, sürdürülebilir bir geçişin sağlanabilmesi için finans sektöründe tutarlı ve koordineli eylemlerin gerekliliğini öne çıkararak ekonomik sürdürülebilirlik ile çevresel sorumluluk arasındaki güçlü bağı pekiştirmektedir.

2. YEŞİL PARA KAVRAMININ GELİŞİMİ VE TARİHSEL SÜRECİ

Yeşil para kavramı, 2000'li yılların başlarında, özellikle iklim değişikliği ve çevresel sürdürülebilirlik konularının küresel gündemde daha fazla yer almaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Ancak bu kavramın kökeni, 1970'lerdeki çevre hareketlerine ve 1990'larda sürdürülebilir kalkınma fikirlerinin yaygınlaşmasına kadar uzanır. Yeşil para kavramı, çevre dostu ve sürdürülebilir projelere yapılan yatırımları ifade eder. Bu kavram, özellikle iklim değişikliği, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, temiz ulaşım ve diğer çevresel sorunlarla mücadele etmek amacıyla kullanılan finansal kaynakları kapsar. Yeşil para hem özel sektör hem de kamu sektörü tarafından sağlanabilir ve genellikle yeşil tahviller, yeşil fonlar veya sürdürülebilir yatırım araçları şeklinde olmaktadır (Gartner, 2025).

Yeşil tahvil, iklim ve çevre projelerine sermaye sağlamak amacıyla çıkarılan bir borçlanma aracıdır. İklim Tahvilleri Girişimi'ne göre, bu tahvillerin gelirleri tamamen veya kısmen yeşil projelerin finansmanı veya yeniden finansmanı için kullanılır ve fon kullanımı, proje değerlendirme, gelir yönetimi ve raporlama gibi temel bileşenlere uyumlu olmalıdır. Hem özel sektör hem de devletler tarafından ilgi gören yeşil tahviller, en çok yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği projelerinde kullanılmaktadır (Topçu, 2022). Yeşil fonlar ve sürdürülebilir yatırım araçları, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) kriterlerine uygun projeleri finanse eden finansal enstrümanlardır. Yeşil fonlar, yatırımcıların sermayelerini yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, sürdürülebilir tarım ve çevre dostu teknolojiler gibi alanlara yönlendirmesine olanak tanır. Sürdürülebilir yatırım araçları ise hisse senetleri, tahviller veya alternatif finansman modelleri gibi çeşitli biçimlerde olabilir ve yalnızca çevresel faktörleri değil, aynı zamanda sosyal sorumluluk ve etik yönetim ilkelerini de dikkate alır. Bu araçlar, finansal getiri sağlamanın yanı sıra uzun vadede çevresel ve sosyal fayda yaratmayı hedeflemektedir (Rankia, 2025).

Bu kavramın gelişimi, çevresel farkındalığın artması ve finansal piyasaların bu doğrultuda evrilmesiyle şekillenmiştir.

1. 1970'ler- Çevre Hareketlerinin Yükselişi:

- ❖ 1970'lerde, petrol krizi ve çevre kirliliği gibi sorunlar, çevre dostu politikaların ve yenilenebilir enerji kaynaklarının önemini artırdı.
- ❖ Bu dönemde, çevresel sorunlara finansal çözümler üretme fikri ilk kez gündeme geldi (Kartal ve Kartal, 2020).

2. 1990'lar- Sürdürülebilir Kalkınma ve Yeşil Finans:

- ❖ 1992'de Rio Dünya Zirvesi'nde sürdürülebilir kalkınma kavramı küresel olarak kabul gördü.
- ❖ Bu dönemde, çevresel projelere yatırım yapma fikri daha da gelişti ve "yeşil finans" kavramı ortaya çıktı.
- ❖ Özellikle yenilenebilir enerji projelerine yapılan yatırımlar arttı (Topçu, 2022).

3. 2000'ler- Yeşil Tahviller ve Kurumsal Adımlar:

- ❖ 2000'li yılların başlarında, iklim değişikliğiyle mücadele için finansal araçlar geliştirilmeye başlandı.
- ❖ 2007'de Avrupa Yatırım Bankası (EIB), ilk yeşil tahvili ihraç etti.
- ❖ 2010'larda yeşil tahvil piyasası hızla büyüdü ve yeşil finansman araçları yaygınlaştı (Menteşe, 2021).

4. 2015 Sonrası- Paris Anlaşması ve Küresel Hareket:

- ❖ 2015'te imzalanan Paris İklim Anlaşması, yeşil finansmanın önemini daha da artırdı.
- ❖ Bu dönemde, merkez bankaları ve finansal kurumlar, iklim risklerini finansal sistemlerine entegre etmeye başladı.
- ❖ Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) gibi girişimler, şirketlerin iklim risklerini raporlamasını teşvik ederek yeşil finansmanın yaygınlaşmasına katkıda bulundu (Topçu, 2022).

2.1. Yeşil Para Politikasına Genel Bakış

Yeşil para politikasına geçiş, finansal sistemlerin çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliğiyle mücadeleyle daha fazla odaklanmaya başladığı bir süreçtir. Geleneksel ekonomik büyüme hedeflerinden ve finansal araçlardan farklı olarak, yeşil para politikası çevresel riskleri, yeşil yatırımları ve sürdürülebilir finansmanı ön plana çıkarır. Bu politika, çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmeyi ve iklim değişikliğiyle mücadele etmeyi amaçlayan bir finansal yaklaşım olarak giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Öte yandan, geleneksel para politikası ekonomik büyümeyi desteklemek, fiyat istikrarını sağlamak ve işsizlikle mücadele etmek gibi hedeflere odaklanırken, yeşil para politikası çevresel riskleri, yeşil yatırımları ve sürdürülebilir finansmanı kapsar. Geleneksel para politikası ise genellikle enflasyon kontrolü, faiz oranları ve para arzı gibi ekonomik unsurlara yönelir. Her iki politika da uzun vadeli hedeflere ulaşmayı amaçlar ancak dışsal faktörlerden, örneğin iklim değişikliği veya küresel ekonomik dalgalanmalardan etkilenebilir. Aşağıdaki tablo, her iki politikanın temel özelliklerini ve birbirlerinden nasıl farklılaştıklarını detaylı bir şekilde karşılaştırmaktadır.

Tablo 1: Yeşil Para Politikası ve Geleneksel Para Politikası Karşılaştırması

Kriter	Yeşil Para Politikası	Geleneksel Para Politikası
--------	-----------------------	----------------------------

Temel Amaç	Çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmek ve iklim değişikliğiyle mücadele etmek.	Ekonomik büyümeyi sağlamak, fiyat istikrarını korumak ve işsizlikle mücadele etmek.
Kapsam	Çevresel riskler, yeşil yatırımlar ve sürdürülebilir finansman.	Enflasyon, faiz oranları, para arzı ve iş gücü piyasası.
Araçlar	Yeşil tahviller, Yeşil fonlar ve sürdürülebilir yatırım araçları.	Faiz oranları, açık piyasa işlemleri, zorunlu karşılık oranları.
Hedef Kitlesi	Çevresel sürdürülebilirliği destekleyen işletmeler ve projeler.	Genel ekonomi, bankalar, yatırımcılar ve tüketiciler.
Risk Yönetimi	Çevresel ve iklimsel risklerin finansal sisteme etkisini yönetmek.	Ekonomik ve finansal sistemin risklerini denetlemek (enflasyon, resesyon, vb.).
Uygulama Alanları	Çevre dostu yatırımlar, yenilenebilir enerji projeleri, yeşil bankacılık.	Para arzı, kredi genişlemesi, piyasa likiditesi.
Uzun Vadeli Hedefler	Sürdürülebilir kalkınma ve yeşil dönüşüm.	Ekonomik büyüme, işsizlik oranlarını düşürme, fiyat istikrarı sağlama.
Hükümet Politikaları ile İlişki	Çevresel düzenlemeler ve yeşil teşviklerle uyumlu.	Ekonomik politikalar ve maliye politikalarıyla uyumlu.
Dışsal Etkiler	İklim değişikliği, doğal afetler, çevresel krizler.	Küresel ekonomik dalgalanmalar, ticaret politikaları, finansal krizler.

Kaynak: Bu tablo, tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yeşil para politikası, küresel ölçekte giderek daha fazla dikkat çeken yeni bir kavramdır. Henüz tam anlamıyla belirlenmiş bir çerçeveye sahip olmamakla birlikte, genel olarak bir ülkenin finansal ve ekonomik politika müdahalelerini sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda şekillendirmeyi amaçlayan çeşitli stratejilerin bütünlüğü olarak değerlendirilebilir. Net sıfır karbon emisyonuna ulaşma hedefi doğrultusunda şekillenen bu politikalar, başta karbondioksit (CO₂) olmak üzere sera gazı (GHG) emisyonlarının yol açtığı küresel ısınmaya karşı mücadeleyi amaçlamaktadır. GHG emisyonlarının büyük bir kısmı fosil yakıtların kullanımından kaynaklandığından, bu politikaların öncelikli hedeflerinden biri fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltmaktır. Bu tür politikaların benimsenmesinin ardındaki temel motivasyonlar arasında, iklim değişikliğinin yol açtığı zararları azaltma, çevresel felaketlerle ilişkili ekonomik risklere karşı önleyici adımlar atma ve doğal kaynakların korunmasını sağlama çabaları yer almaktadır (Guter-Sandu vd., 2024).

Yeşil para politikasının uygulanmasında merkez bankaları ve finansal kuruluşlar kritik bir rol üstlenmektedir. Ekonomiyi doğrudan etkileyen mali politikalar ve harcama kararları genellikle hükümetler tarafından belirlenirken, merkez bankaları kendi müdahalelerini oluştururken bu politikalarla uyum içinde hareket etmek zorundadır. Bu bağlamda, merkez bankalarının sorumluluğu, hükümetin finansal kararlarını sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda yönlendirmek ve ülkenin ekonomik yapısını çevresel hedeflerle uyumlu hale getirmektir (Dunz vd., 2019).

Yeşil para politikalarının hayata geçirilmesi için farklı araçlar kullanılabilir. Yaygın bir örnek olarak, sağlanan fonların yalnızca çevre dostu projelere yönlendirilmesini garanti altına alan yeşil tahvillerin ihracı gösterilebilir. Türkiye'nin 2019 yılında uyguladığı yeşil tahvilleri modeli, emisyonları azaltan toplu taşıma projelerinin finansmanı için tasarlanmış başarılı bir örnektir. Yeşil tahvillere ek

olarak, ülkeler finansal kuruluşları yalnızca çevre dostu işletmelere kredi sağlamaya teşvik eden sürdürülebilir yatırım yönergeleri geliştirebilirler. Bir diğer etkili yöntem ise, çevre dostu projelere yatırım yapan işletmeler ile finansal kaynak sağlayan yatırımcıları bir araya getiren eşleştirme programlarıdır (Monay, 2025).

Finansal piyasalar bu süreçte kritik bir rol üstlenmektedir. Karbon yoğun faaliyetler ve fosil yakıt yatırımları, tahviller ve krediler aracılığıyla finansal sistem içerisinde yaygın olarak desteklenmektedir. Bununla birlikte, finansal piyasaların riskleri tüm ekonomik sisteme yayma potansiyeli göz önüne alındığında, küresel makroekonomik istikrarı tehdit eden ekolojik risklerin yönetilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, yeşil para politikasının temel hedefleri şunlardır:

1. Sürdürülebilir finansal piyasa yapısını teşvik etmek: Finansal piyasalar yalnızca kârlılığı hedeflemek yerine, ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğini artıracak şekilde yönlendirilmelidir. Bu kapsamda, ekosisteme verilen zarar göz ardı edilmemeli, ekolojik bozulmalardan kaynaklanabilecek ekonomik riskler dikkate alınarak azaltıcı tedbirler alınmalıdır. Sonuç olarak, finansal sistem çevre dostu yatırımları ve projeleri desteklemeye teşvik edilmelidir (Semtrio, 2025).
2. Küresel ekonomik faaliyetleri net sıfır karbon emisyonuna uyumlu hale getirmek: Sera gazı emisyonuna neden olan süreçler kısıtlanmalı, fosil yakıt kullanımını azaltmaya yönelik politikalar geliştirilmelidir. Bunun yerine, temiz enerji ve düşük karbonlu teknolojilerin finansmanı önceliklendirilmelidir (TSKB, 2021).
3. İklim değişikliğini makroekonomik bir risk olarak ele almak: İklim değişikliğiyle mücadele, yalnızca yerel değil, küresel bir ekonomik kaygı olarak değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda, iklim politikaları bölgesel farklılıklar göz önünde bulundurularak küresel ölçekte ele alınmalı, aksi takdirde ortaya çıkabilecek makroekonomik şoklar küresel ekonomi üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır (Shakil vd., 2014).

Yeşil para politikası çerçevesinde çevresel istikrar ve finansal istikrar birbirine entegre iki temel hedef olarak kabul edilmektedir. Finansal istikrarın sağlanması, sistem genelindeki taşma etkileri nedeniyle ekolojik risklerin makroekonomik istikrara yayılımını kısıtlamak açısından kritik bir rol oynar. Geleneksel olarak para politikasının birincil amacı olan finansal istikrar, yeşil önlemler kapsamında ele alındığında iş yaratma, inovasyon ve ekonomik büyüme gibi ek fırsatlar da ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, yeşil politikalara yönelik atılacak adımların kapsamı ve detay seviyesi, alınacak önlemlerin gerekliliğine odaklanılarak belirlenmektedir (Yılmaz ve Çakaloğlu, 2022).

3. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEDE MERKEZ BANKALARININ YEŞİL PARA POLİTİKASI ROLÜ

Yeşil para politikası, merkez bankalarının iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik uyguladığı bir dizi strateji ve araçtan oluşur. Bu politika, finansal sistemin çevresel riskleri dikkate alarak ekonomik faaliyetleri yönlendirmeyi amaçlar. Merkez bankaları, yeşil para politikası aracılığıyla düşük karbonlu yatırımları destekler, karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik teşvikler sunar ve sürdürülebilir büyümeyi desteklemektedir. Bu bağlamda, merkez bankalarının yeşil kredi tahsisi, yeşil zorunlu karşılık oranları, yeşil makro ihtiyati regülasyonlar gibi araçları, yeşil yatırımların önünü açar ve karbon ayak izini azaltmaya yönelik bir ekonominin inşa edilmesine katkı sağlar (Lerven ve Collins, 2017).

Küresel iklim değişikliği ile mücadelede merkez bankalarının yeşil para politikası araçlarını kullanmaları hem fırsatlar hem de riskler taşır. Merkez bankalarının geleneksel görevleri ekonomik ve finansal istikrarı sağlamakken, çevresel hedeflerin bu sorumluluklara eklenmesi, politikaları daha karmaşık hale getirebilir. Merkez bankalarının bağımsızlığı, siyasi etkilerden uzak kalmaları gerektiği için, iklim değişikliği politikalarına aşırı müdahale, bağımsızlıklarını tehlikeye atabilir. Ayrıca, yeşil politikaların piyasa tarafsızlığını ihlal etme riski ve iklim değişikliği ile mücadelede aşırı beklentiler, kurumların işlevselliğini zorlayabilir. İklim değişikliği ile mücadelede her ülkenin koşulları farklıdır, bu yüzden tek bir çözüm yolu yoktur ve uluslararası işbirliği gereklidir. Yeşil para politikalarının şeffaflık

ve tutarlılık eksiklikleri de önemli sorunlardır. Merkez bankalarının iklim risklerini dikkate alarak daha dikkatli bir müdahale stratejisi benimsemesi, uzun vadede ekonomik istikrarı koruyabilir (Ülkü, 2023).

Yeşil para politikası, ekonomik istikrarı ve finansal sistemi, çevresel risklere karşı daha dirençli hale getirmeye odaklanır. Merkez bankaları, geleneksel para politikasının ötesine geçerek, yeşil yatırımların teşvik edilmesini, çevresel risklerin finansal sistem üzerindeki etkilerinin minimize edilmesini hedefler. Bu yaklaşım, sadece sürdürülebilir büyümeyi teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda çevresel dışsallıkları içeren ekonomik sorunları çözmeye yönelik etkili bir araç olarak kullanılır. Merkez bankalarının yeşil para politikası, finansal sistemdeki yeşil dönüşümü hızlandırmak için kritik bir rol oynar. Dolayısıyla, yeşil para politikası, finansal sistemin çevresel sürdürülebilirliğe doğru evrimleşmesini sağlayan önemli bir araçtır. Merkez bankalarının yeşil kredi ve yatırım araçlarını kullanması, iklim değişikliğiyle mücadelede etkin bir politika olarak karşımıza çıkar. Bu politikaların, ekonomiyi karbon salınımını azaltmaya, çevresel riskleri en aza indirmeye ve sürdürülebilir bir finansal sistem oluşturmaya yönlendirmesi beklenir. Bu şekilde, merkez bankaları hem ekonomik istikrarı korur hem de çevresel etkileri minimize ederek geleceğe yönelik daha yeşil bir ekonomiye katkıda bulunmaktadır (Yılmaz ve Çakaloğlu, 2022).

3.1. Merkez Bankaları'nın Müdahale Araçları

Merkez bankaları, finansal sistemin istikrarını sağlamak ve ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla çeşitli politika araçlarını kullanmaktadır. Son yıllarda, iklim değişikliğinin finansal riskler üzerindeki etkisi ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri, merkez bankalarının geleneksel para politikası çerçevelerini genişleterek yeşil finansmana yönelmelerine neden olmuştur. Bu doğrultuda, merkez bankaları bilgilendirme ve açıklama politikalarından başlayarak, yeşil finans rehberleri, farklılaştırılmış zorunlu karşılık oranları, hedefli refinansman programları ve yeşil niceliksel genişleme gibi çeşitli müdahale araçları geliştirmektedir. Söz konusu araçlar, finansal piyasaları düşük karbonlu yatırımlara yönlendirmek, çevresel riskleri azaltmak ve iklim değişikliğiyle mücadeleyi teşvik etmek için kritik bir rol oynamaktadır.

1. Bilgilendirme/Açıklama Enstrümanı: Merkez bankaları, finansal kurumları ve şirketleri, iklim değişikliğiyle ilgili riskleri gönüllü olarak açıklamaya teşvik etmektedir. Bu, piyasanın riskleri anlaması ve sermayenin etkin akışını sağlaması için önemli bir araçtır. Ayrıca, bu tür şeffaflık, yeşil makro ihtiyati düzenlemeler ve stres testleri için temel oluşturur (Volz, 2017).

2. Ölçme, Değerlendirme, Test etme, Modelleme: Merkez bankaları, iklim değişikliğinin finansal sistem üzerindeki potansiyel etkilerini değerlendirirken, çeşitli testler ve modeller kullanmaktadır. Stres testleri, finansal sistemin şoklara karşı dayanıklılığını test etmek için kullanılır. Ayrıca, iklim değişikliği ile ilgili makroekonomik etkiler, çeşitli ekonomik modellerle tahmin edilmeye çalışılmaktadır (Olovsson, 2018).

3. Yeşil Finans Rehberi: Merkez bankaları, yeşil finansman için yönergeler oluşturmakta önemli bir rol oynar. Bu yönergeler, finansal kuruluşların çevresel riskleri yönetmesini ve yeşil yatırımları teşvik etmelerini sağlar. Bu tür yönergeler, yeşil ve düşük karbonlu yatırımlara yönelmek için sermaye akışını teşvik eder (Volz, 2017).

4. Yeşil Farklılaştırılmış Zorunlu Karşılık Oranları: Yeşil farklılaştırılmış zorunlu karşılıklar, bankaların yeşil sektörlere verdikleri kredilere göre daha düşük rezerv oranları uygulamalarını sağlayarak yeşil yatırımları teşvik eder. Bu politika, yeşil yatırımların daha kolay finansmanını sağlamak için kullanılır (Campiglio, 2016).

5. Yeşil Farklılaştırılmış Sermaye Gereksinimleri: Merkez bankaları, finansal kurumların karbon yoğun varlıklara yatırım yapmalarını engellemek için sermaye gereksinimlerini yeniden düzenleyebilir. Bu, finansal sektörün yeşil yatırımlara yönelmesini sağlamayı amaçlar (Volz, 2017).

6. Yeşil Hedefli Refinansman: Yeşil hedefli refinansman, merkez bankalarının ticari bankalara düşük faizle borç vermesine olanak tanıyarak yeşil sektörlere kredi verilmesini teşvik eden bir araçtır. Avrupa Merkez Bankası (AMB) örneğinde olduğu gibi, bankalar yeşil krediler verdikçe daha cazip faiz

oranlarından yararlanır. Ancak, farklı faiz oranlarının finansal sistemde bozulmalara yol açabileceği yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Yılmaz ve Çakaloğlu, 2022).

7. Minimum ve Maksimum Kredi Kotaları: Merkez bankaları, ticari bankaların kredi portföylerinin belirli bir oranını yeşil yatırımlara yönlendirmesini zorunlu kılabilir (asgari kredi kotaları) veya karbon yoğun sektörlerle kredi verilmesini sınırlayabilir (azami kredi kotaları). Bu yöntem, gelişmiş ekonomilerde sıkça kullanılmasına rağmen gelişmekte olan ülkelerde daha az yaygındır (Dikau ve Volz, 2018).

8. Yeşil Niceliksel Genişleme (QE): Yeşil QE, merkez bankalarının çevre dostu projeleri finanse eden tahvilleri satın alarak yeşil yatırımları teşvik etmesini ifade eder. Simülasyon analizleri, bu yöntemin yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği yatırımlarını artırarak küresel ısınmayı azaltabileceğini göstermektedir. Ancak, etkinliği için karbon vergileri ve yeşil düzenlemeler gibi tamamlayıcı politikaların da uygulanması gereklidir (Yılmaz ve Çakaloğlu, 2022).

9. Merkez Bankası Dijital Paraları (CBDC) ve TIPS: CBDC'ler, merkez bankalarının dijital para projeleridir ve fiziksel paranın çevresel etkilerini azaltabilir. Avrupa Merkez Bankası'nın TIPS gibi ödeme sistemleri, anında ödeme mutabakatı sağlayarak daha düşük karbon ayak izine sahip olabilir. Kripto paralara kıyasla daha çevreci olmaları dikkat çekicidir (Yılmaz ve Çakaloğlu, 2022).

10. Yumuşak Güç (Soft Power): Merkez bankaları, araştırmaları ve politika önerileriyle yeşil finans konusunda farkındalık yaratma ve piyasa aktörlerini yönlendirme gücüne sahiptir. 2017'de kurulan Finansal Sistemi Yeşillendirme Ağı (NGFS), merkez bankalarının iklim değişikliği ile mücadelede rolünü güçlendirmeyi amaçlamaktadır. NGFS üyeliği hızla artarak 116 merkez bankasına ulaşmıştır (Volz, 2017).

3.2. İklim Değişikliği ile Mücadelede Merkez Bankaları'nın Sınırlılıkları

İklim değişikliği ile mücadele kapsamında merkez bankalarının çeşitli enstrümanları kullanabilmesi mümkün olsa da bu süreçte bazı sınırlılıklar ve riskler bulunmaktadır. Merkez bankalarının potansiyelinin sınırlılıkları, Volz'un (2017) taksonomisi ışığında beş ana başlık altında ele alınmaktadır:

1. Hedeflerin Çatışması: Para politikası, mali denetim ve bankacılık düzenlemelerinin farklı amaçlara hizmet etmesi, merkez bankalarının hedeflerini yerine getirirken çatışmalar yaratabilir. Merkez bankalarının çevresel hedeflerle görev verilmesi, bu hedeflere ulaşmayı zorlaştırabilir, çünkü çevresel amaçlar bazen finansal istikrarla çelişebilir (Volz, 2017).

2. Hesap Vermeyen Kurumlara Çok Fazla Yetki Verilmesi: Merkez bankalarının bağımsızlığı, siyasi etkilerden uzak olmaları gerektiği için önemlidir. Ancak, fazla yetki verilmesi, şeffaflık eksiklikleri ve halkın güvenini kaybetme riski doğurabilir. Merkez bankaları, kararlarının gerekçelerini açıkça ileterek meşruiyetlerini korumalıdır (Volz, 2017).

3. Statükocu Merkez Bankacılığı Topluluğunun Varlığı: Merkez bankaları, geleneksel olarak makroekonomik ve finansal istikrar hedeflerine odaklanmışken, çevresel hedeflere yönlendirilmesi bazen direnişle karşılaşabilir. Merkez bankalarının çevresel hedefler doğrultusunda proaktif rol alması konusunda çeşitli endişeler bulunmaktadır (Volz, 2017).

4. Bireysel Eylemden Öte Kolektif Eylemin Gerekliliği: İklim risklerine karşı merkez bankalarının bireysel eylemleri yeterli olmayabilir. Ulusal ve küresel düzeyde koordineli işbirlikleri ve uzun vadeli stratejik yaklaşımlar gereklidir. Merkez bankalarının tek başına çözüm üretmeleri yerine, devlet politikalarıyla uyumlu ve uluslararası işbirliğine dayalı bir yaklaşım benimsenmelidir (Volz, 2017).

5. Meşruiyet ve Uzmanlık Sorunsalı: Merkez bankalarının iklim politikalarını yürütme konusunda gerekli uzmanlık ve demokratik meşruiyete sahip olup olmadığı sorgulanmaktadır. Bankaların ve yatırım fonlarının sahip olduğu uzmanlığa merkez bankalarının sahip olmaması, bu süreçteki sınırlılıkları artırmaktadır (Volz, 2017).

4. AB VE DÜNYA GENELİNDE YEŞİL PARA POLİTİKALARININ UYGULANMASI

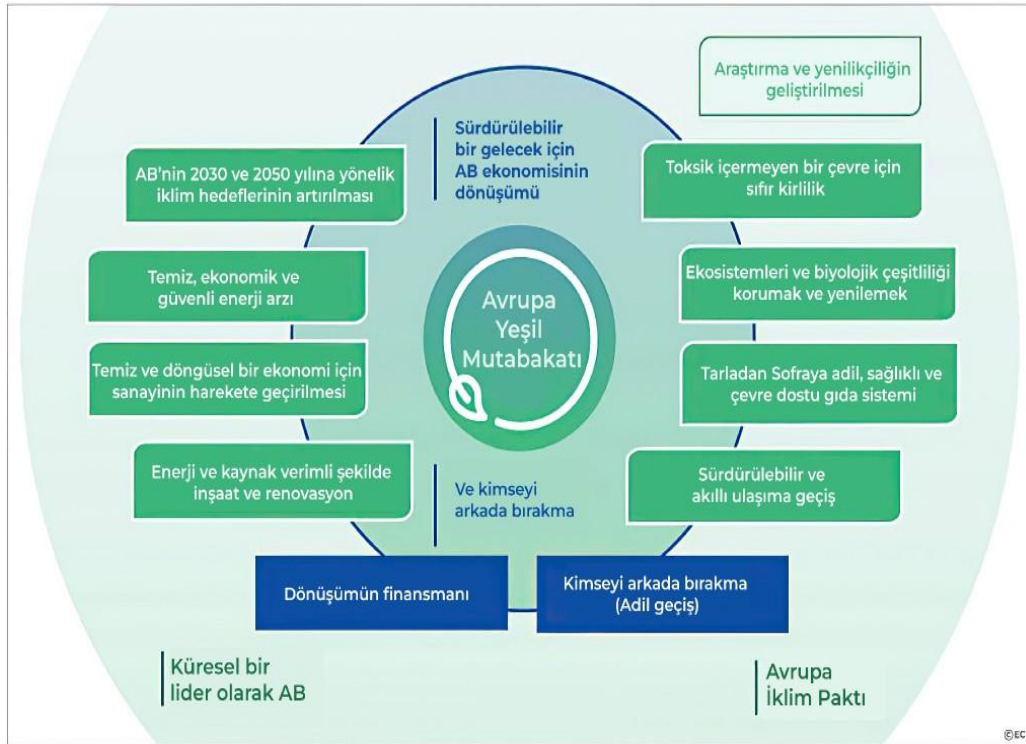
4.1. Avrupa Birliği (AB)

Avrupa Birliği (AB), 2019 yılında başlattığı Avrupa Yeşil Mutabakatı ile 2050 yılına kadar iklim-nötr olma hedefini belirlemiş ve bu doğrultuda iklim değişikliğiyle mücadele ile sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amacıyla yeşil para politikalarını uygulamaya koymuştur. Bu politikalar, finansal sistemin çevresel sürdürülebilirliği teşvik edecek şekilde yeniden yapılandırılmasını amaçlarken, Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde şekillenmektedir. AB, Sürdürülebilir Finans Taksonomisi ile çevresel açıdan sürdürülebilir ekonomik faaliyetleri tanımlayarak, yatırımcıların ve finans kuruluşlarının yeşil yatırımlara yönelmesini sağlamaktadır. Ayrıca, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Merkez Bankası (ECB), sürdürülebilir finansmanı teşvik etmek amacıyla yeşil tahvil ihraçlarını artırmakta ve merkez bankası varlık alım programlarında iklim dostu tahvillere öncelik vermektedir (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2025).

Avrupa Merkez Bankası (ECB), para politikalarında iklim değişikliğini göz önünde bulundurmak için çeşitli önlemler almıştır. Bankaların teminat olarak sunduğu varlıkların iklim riskine göre değerlendirilmesi, finansal sistemin çevresel risklere karşı dayanıklılığını artırmayı hedeflemektedir. Ayrıca, ECB'nin stres testleri ve iklim riski analizleri, finans sektörünün iklim değişikliğine karşı hazırlıklı olmasını sağlamaya yöneliktir. Bunun yanı sıra, AB'nin gerçekleştirdiği yeşil tahvil ihracı, çevresel projelerin finansmanını artırarak temiz enerji ve sürdürülebilir altyapı yatırımlarını desteklemektedir (ELDER, 2021).

Türkiye açısından Avrupa Yeşil Mutabakatı büyük bir önem taşımaktadır. AB ile yoğun ticari ilişkileri olan Türkiye'nin ihracat sektörleri, karbon ayak izi düzenlemeleri ve sürdürülebilirlik kriterlerine uyum sağlamak zorundadır. Özellikle, karbon yoğun ürünlere yönelik ek vergiler ve yeni standartlar, Türk firmalarının rekabet gücünü koruyabilmesi için yeşil dönüşümü benimsemesini gerektirmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'deki şirketlerin yeşil finansmana erişimini artırması, çevre dostu üretim modellerine geçiş yapması ve Avrupa Yeşil Mutabakatına uyum sağlaması, hem ekonomik sürdürülebilirlik hem de rekabet avantajı açısından kritik bir rol oynayacaktır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2023).

Şekil 1: Avrupa Yeşil Mutabakatı

Kaynak: (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2025).

Bu şekil, Avrupa Yeşil Mutabakatının temel bileşenlerini özetleyen bir diyagramdır. Şekil, Avrupa Birliği'nin (AB) sürdürülebilir bir gelecek için ekonomi ve çevre politikalarını nasıl dönüştürmeyi planladığını göstermektedir.

4.2. İngiltere

İngiltere Merkez Bankası (BOE), çevresel konuları parasal ve finansal istikrar hedefleriyle bütünleştirerek iklim değişikliğiyle mücadelede proaktif bir yaklaşım benimsemiştir. BOE, iklimle ilgili finansal risklerin yönetilmesi, net sıfır emisyonu geçişin desteklenmesi, TCFD uyumlu iklim beyanlarının teşvik edilmesi, uluslararası iş birliklerine katkıda bulunulması ve operasyonlarında en iyi uygulamaların sergilenmesi gibi beş temel hedef belirlemiştir. Banka, finansal sistemin iklim değişikliği risklerine maruz kalma düzeyini belirlemek için bankacılık ve sigortacılık sektörleriyle iş birliği yaparak çeşitli araştırmalar yürütmüştür (Ülkü, 2023).

2016 yılında BOE, Kurumsal Tahvil Satın Alma Programı (CBPS) ile yaklaşık 20 milyar sterlin değerinde yatırım sınıfı şirket tahvili satın alarak iklim değişikliği politikalarına finansal destek sağlamıştır. 2021'de, CBPS'nin yeşillendirilmesine yönelik politika değişiklikleri uygulanmış ve şirketlerin karbon ayak izini azaltmaya yönelik kriterler güncellenmiştir. BOE, firmaların emisyonlarını azaltmalarını teşvik etmek için Ağırlıklı Ortalama Karbon Yoğunluğu (WACI) gibi ölçümler geliştirmiş ancak bu düzenlemelerin yeterince iddialı olmadığı yönünde eleştiriler almıştır (Doillet ve Maino, 2022).

BOE, iklim değişikliği risklerini finansal sistemde daha etkin yönetmek amacıyla 2019 yılında İklim Mali Risk Forumu'nu (CFRF) kurarak sektörde kapasite geliştirilmesini desteklemiştir. Ayrıca, 2021'de iklim senaryolarını makroekonomik ve finansal modellere entegre ederek stres testlerine dahil etmiştir. BOE, NGFS, TCFD ve Sürdürülebilir Sigorta Fonu (SIF) gibi uluslararası girişimlerde de aktif rol oynayarak küresel düzeyde iklim finansmanı politikalarına katkı sağlamaktadır (Ülkü, 2023).

4.3. Çin

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), sanayileşmenin yol açtığı çevresel sorunlarla mücadele etmek için yeşil ve düşük karbonlu finans sektörünü teşvik eden kapsamlı politikalar geliştirmiştir. Bu sürecin

merkezinde, Çin Merkez Bankası (PBOC) yer almakta olup, finansal istikrarı korumanın yanı sıra sürdürülebilirliği destekleyen politikalar da uygulamaktadır. PBOC, 2006'dan itibaren yeşil finansmanı teşvik eden kredi sistemleri geliştirmiş, 2015 yılında yayımlanan Yeşil Tahvil Onaylı Proje Kataloğu ile yeşil tahvil piyasasını büyütmüş ve bu alandaki düzenlemeleri uluslararası standartlarla uyumlu hale getirmiştir (Ülkü, 2023).

Yeşil finansmanı teşvik etmek amacıyla PBOC, zorunlu beyan sistemleri ve teşvik mekanizmaları oluşturmuştur. Ticari bankalara, kredileri çevresel etkilerine göre sınıflandırma zorunluluğu getirilmiş, böylece yeşil yatırımlar daha cazip hale getirilmiştir. Ayrıca 2018 yılında yeşil tahvillerin teminat olarak kabul edilmesiyle, sürdürülebilir projelere finansman sağlanmasını kolaylaştıran yeni bir dönem başlamıştır. 2021'de temiz enerji ve karbon emisyonu azaltımı için Karbon Emisyonu Azaltma Tesisi (CERF) hayata geçirilerek, yeşil projelerin finansmanı daha da genişletilmiştir (Doillet ve Maino, 2022).

Çin'in sürdürülebilir kalkınma stratejisinde enerji dönüşümü, ulaşım, sanayi ve tarımsal altyapı öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir. 2020 yılında net sıfır karbon hedefini duyuran Çin, 2060 yılına kadar karbon nötr olmayı taahhüt etmiştir. Ancak mevcut enerji yapısı ve yüksek emisyon oranları göz önüne alındığında, bu sürecin başarıya ulaşması için hızlandırılmış ve kapsamlı reformların sürdürülmesi gerekmektedir (Macaire ve Naef, 2023).

5. TÜRKİYE'DE YEŞİL PARA POLİTİKASI UYGULAMALARI

5.1. Türkiye'de Merkez Bankası'nın Yeşil Para Politikası Uygulamaları

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), iklim değişikliğinin finansal sistemde yaratabileceği riskleri ve fırsatları göz önünde bulundurarak, sürdürülebilir finans uygulamalarını uzun vadeli politika hedeflerine entegre etme kararı almıştır. Bu doğrultuda, 18 Kasım 2021'de Para Politikası Kurulu kararıyla "Yeşil Ekonomi ve İklim Değişikliği Müdürlüğü" kurulmuş, 2053 Net Sıfır Emisyon ve Yeşil Kalkınma hedefleri çerçevesinde çeşitli bakanlıklar ve kurumlarla koordinasyon sağlanmıştır. TCMB, karbon fiyatlaması ve uluslararası kabul gören bir taksonomi oluşturulması gibi konulara odaklanarak, İklim Şurası ve Emisyon Ticaret Sistemi çalışmalarına aktif olarak katılmaktadır (Ülkü, 2023).

TCMB, bankacılık sektörünün iklim risklerini yönetme kapasitesini geliştirmek amacıyla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ile iş birliği yapmaktadır. BDDK'nın 2022-2025 Sürdürülebilir Bankacılık Stratejik Planı doğrultusunda, finans sektöründe iklim risklerinin değerlendirilmesine yönelik veri altyapısının oluşturulması ve sürdürülebilir kredilerin teşvik edilmesi hedeflenmektedir. TCMB ayrıca uluslararası arenada iklim değişikliği politikalarına uyum sağlamak için 14 Aralık 2021'de NGFS'ye üye olmuş, G20 Sürdürülebilir Finans Çalışma Grubu ile ortak projeler yürütmüştür (TCMB, 2022).

İklim değişikliğiyle ilgili farkındalığı artırmak adına, TCMB iç bilgi birikimini geliştirmeye yönelik seminerler ve çeyreklik bültenler yayımlamaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir temalı kıymetlerin likidite yönetimi kapsamında teminat olarak kabul edilmesi gibi teşvik edici finansal mekanizmalar üzerinde çalışmaktadır. 2022 yılında diğer merkez bankalarının iklim değişikliği politikalarını inceleyerek, TCMB'ye uyarlanabilecek stratejiler belirlenmiştir (TCMB, 2022).

5.2. Türkiye Bankacılık Sektöründe Yeşil Para Politikaları: Kamu Politikalarının Rolü

Türkiye'de bankacılık sektörü, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak ve iklim değişikliğiyle mücadele etmek amacıyla yeşil finansman modellerini benimsemektedir. Bu kapsamda, bankalar enerji verimliliği ve temiz enerji projelerine finansman sağlayarak çevre dostu yatırımları teşvik etmektedir. Örneğin, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), enerji verimliliği ve temiz enerji kullanımı projelerini hayata geçirerek, karbon ayak izini silen ilk Türk bankası olmuştur (TSKB, 2023). Ayrıca, sürdürülebilir bankacılık uygulamaları arasında kâğıt kullanımını azaltmak, çevre dostu projelere finansman sağlamak ve dijital bankacılık kanallarını yaygınlaştırmak gibi önlemler de bulunmaktadır (Elitaş ve Arslan, 2024).

Bankalar, sürdürülebilir bankacılık uygulamaları ve yeşil krediler aracılığıyla çevreye duyarlı projeleri desteklemekte ve bu sayede sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Örneğin, bazı bankalar, finansman faaliyetlerini Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile uyumlu hale getirerek, çevreye zarar verme ihtimali olan projelere finansal destek sağlamama politikası benimsemektedir (İş Bankası, 2023). Bu tür uygulamalar, bankaların kısa vadeli kâr odaklı yaklaşımlarının ötesine geçerek, uzun vadeli sürdürülebilirlik ve toplumsal fayda odaklı bir finansal yaklaşımı benimsemelerine olanak tanımaktadır (Elitaş ve Arslan, 2024).

Türk bankaları, karbon ayak izini azaltma stratejileri kapsamında çeşitli önlemler almaktadır. Örneğin, Garanti BBVA, 2020 yılında 809 şube ve 46 binasının elektrik ihtiyacını tamamen yenilenebilir kaynaklardan karşılayarak, 2012 yılına göre karbon emisyonlarını %75 azaltmış ve geri kalan salım karşılığı karbon kredisi olarak karbon nötr bir banka olmuştur (STGM, 2022). Ayrıca, DenizBank, 2022 yılında karbon ayak izini hesaplamış ve karbon ayak izi envanter ve yönetimi sistemi kurarak, Kapsam 1, Kapsam 2 ve Kapsam 3 emisyonlarını detaylı bir şekilde hesaplamış ve bağımsız güvence raporu almıştır. Bu tür stratejiler, bankaların çevresel etkilerini azaltmalarına ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarına katkı sağlamaktadır (SEFIA, 2024).

Türkiye, son yıllarda yeşil ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında önemli adımlar atmaktadır. Kalkınma planlarında, ekonomik büyümenin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik stratejiler benimsenmiş; yeşil ekonomi politikaları, yeşil iş ve istihdam odaklı yaklaşımlarla desteklenmiştir. Bu bağlamda, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması ve ekolojik ayak izinin küçültülmesi hedeflenmektedir (Çadırcı ve Aztimur, 2024).

Devlet teşvikleri ve regülasyonlar, yeşil finansmanın gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye'de, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için yeşil tahviller ve sukuk gibi finansal araçlar kullanılmakta; bu sayede çevre dostu projelerin finansmanı sağlanmaktadır. Ayrıca, 2021 yılında Paris İklim Anlaşması'nın onaylanmasıyla birlikte, uluslararası iklim finansmanı ve teknoloji transferi konularında da önemli fırsatlar doğmuştur (IKAM, 2021; TMMOB, 2019).

Türkiye'nin uluslararası iş birlikleri ve Paris Anlaşması'na uyumu, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede etkin bir rol oynamasını sağlamaktadır. Anlaşma çerçevesinde, sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik ulusal katkı beyanları sunulmuş ve karbon nötrlük hedefi benimsenmiştir. Bu süreçte, piyasa mekanizmaları ve esnek uygulama seçenekleri sayesinde, Türkiye'nin uluslararası karbon piyasalarında yer alması ve emisyon ticaretinden fayda sağlaması mümkün olacaktır (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022).

SONUÇ

Yeşil para politikaları, finansal sistemlerin çevresel sürdürülebilirliği destekleyecek şekilde yeniden şekillendirilmesini sağlayarak, iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir araç haline gelmiştir. Merkez bankaları, ticari bankalar ve kamu politikaları bu dönüşümde kritik roller üstlenirken, yeşil tahviller, sürdürülebilir yatırım fonları ve karbon fiyatlandırma mekanizmaları gibi finansal araçlar yeşil ekonomiye geçişin temel unsurları olarak öne çıkmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için yeşil finansman hem ekonomik büyümeyi destekleyen hem de küresel rekabet gücünü artıran stratejik bir fırsat sunmaktadır. Ancak, bu sürecin başarıya ulaşabilmesi için güçlü bir düzenleyici çerçeve, finansal teşvikler ve özel sektör ile kamu iş birliğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Finansal aktörlerin iklim risklerini daha etkin yönetmesi, sürdürülebilir yatırımların teşvik edilmesi ve çevre dostu projelere yönelik finansman mekanizmalarının güçlendirilmesi, yeşil ekonomiye geçiş sürecinin hızlanmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, Türkiye'nin yeşil finansmana yönelik uluslararası iş birliklerini artırması, düzenleyici reformları hayata geçirmesi ve finansal sistemini sürdürülebilir yatırımları teşvik edecek şekilde dönüştürmesi, uzun vadeli ekonomik istikrarı sağlarken çevresel korumayı da güçlendirecektir. Yeşil para politikalarının etkin uygulanması hem ekonomik büyümeyi destekleyen hem de iklim değişikliğiyle mücadelede somut çözümler sunan bir model oluşturarak, geleceğe yönelik daha dirençli ve sürdürülebilir bir finansal sistemin temelini atacaktır. Ancak bu dönüşümün mali boyutları da göz önünde bulundurulmalıdır. Azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişin başlangıç maliyetleri oldukça yüksektir. Güneş ve rüzgâr enerjisine dayalı üretimin, fosil

yakıtlara göre kWh başına 6-7 kat daha pahalıya mal olması gibi etkenler, yeşil dönüşüm sürecinin uygulanabilirliğini sınırlamaktadır. Bu nedenle, yeşil para politikalarının başarılı olabilmesi için söz konusu ülkelerdeki geçiş sürecinin ekonomik olarak desteklenmesi, finansal teşviklerin artırılması ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği Bakanlığı. (2025). Avrupa Yeşil Mutabakatı. Avrupa Birliği Bakanlığı. https://www.ab.gov.tr/avrupa-yesil-mutabakati_53729.html, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- Campiglio, E. (2016). Beyond carbon pricing: The role of banking and monetary policy in financing the transition to a low-carbon economy. *Ecological economics*, 121, 220-230.
- Çadırcı, Ç., & Aztimur, H. (2024). Yeşil Ekonomi Politikalarının Türkiye'nin Kalkınma Planlarındaki Yeri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 13-23.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). Paris Anlaşması ve Türkiye'nin Hedefleri. <https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/paris-anlasmasi-13-20220808231948.pdf>, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- Denizhan, B., Yalçın, A. Y., & Berber, Ş. (2017). Analitik hiyerarşi proses ve bulanık analitik hiyerarşi proses yöntemleri kullanılarak yeşil tedarikçi seçimi uygulaması. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 63-78.
- Dikau, S., & Volz, U. (2018). Central banking, climate change and green finance.
- D'Orazio, P., & Dirks, M. W. (2022). Exploring the effects of climate-related financial policies on carbon emissions in G20 countries: a panel quantile regression approach. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(5), 7678-7702.
- Dunz, N., Naqvi, A., & Monasterolo, I. (2019). Climate transition risk, climate sentiments, and financial stability in a stock-flow consistent approach. *Climate Sentiments, and Financial Stability in a Stock-Flow Consistent Approach (April 1, 2019)*.
- ELDER (Elektrik Dağıtım Hizmetleri Derneği). (2021). Avrupa Merkez Bankası ve İklim Değişikliği. ELDER. <https://www.elder.org.tr/Content/files/1a986e71-1ae5-4838-bbdb-d1c6b4a0e06e.pdf>, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- Eliet-Doillet, A., & Maino, A. G. (2022). *Central banks' "Green Shift" and the energy transition* (No. 10). OIES Paper: ET.
- Elitaş, C., & Arslan, S. SÜRDÜRÜLEBİLİR YEŞİL BANKACALIK VE TÜRKİYE AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 250-271.
- Escarus. (2025). Yeşil tahviller. Escarus. <https://escarus.com/yesil-tahviller/>, Erişim Tarihi: 27.02.2025.
- Gartner. (2025). Green money. Gartner. <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/green-money>, Erişim Tarihi: 28.02.2025.
- Guter-Sandu, A., Haas, A., & Murau, S. (2024). Green macro-financial governance in the European monetary architecture: Assessing the capacity to finance the net-zero transition. *Competition & change*, 10245294241275103.
- İKAM. (2021). Yeşil Sukuk ve Yeşil Finans: Türkiye'de Potansiyel ve Uygulamalar. https://ikam.org.tr/images/yesil_sukuk/ikam_arastirma_raporu.pdf, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- İslam, M. S., & Hasan, M. M. (2015). Reasons behind the Practices of Green Banking by Commercial Banks: A case study on Bangladesh. *European Journal of Business and Management*, 7(22), 51-60.
- İş Bankası. (2023). Sürdürülebilir bankacılık uygulamaları. <https://www.isbank.com.tr/blog/surdurulebilir-bankacilik>, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- Kartal, H. B., & Kartal, A. N. (2020). İnsan ve doğa ilişkisi üzerine bir deneme: 1960 ve 1970'lerde çevrecilik yaklaşımları. *Kent Akademisi*, 13(4), 761-770.
- Macaire, C., & Naef, A. (2023). Greening monetary policy: Evidence from the People's Bank of China. *Climate Policy*, 23(1), 138-149.
- Menteşe, B. (2021). YEŞİL TAHVİLİN GELİŞİMİ VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALARI. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 94-117.

- Monay. (2025). Yeşil tahvil: Sürdürülebilir ve çevre dostu yatırımların geleceği. Monay. <https://monay.com.tr/blog/yesil-tahvil-surdurulebilir-ve-cevre-dostu-yatirimlarin-gelecegi-339>, Erişim Tarihi: 27.02.2025.
- Mosavichechaklou, S., & Bozbay, Z. (2018). Türk ve İran'lı tüketicilerin yeşil satın alma davranış öncüllerinin belirlenmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 25-45.
- Murau, S., Haas, A., & Guter-Sandu, A. (2024). Monetary architecture and the green transition. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 56(2), 382-401.
- Olovsson, C. (2018). Is climate change relevant for central banks?. *Sveriges Riksbank Economic Commentaries*, 13(13), 1-8.
- Öztürk, M., Kadi, O., & Kadi, F. Economic Growth And Financial Indicators Connection.
- Rankia. (2025). Sürdürülebilir yatırım için en iyi fonlar ve ETF'ler. Rankia Türkiye. https://rankia.com.tr/surdurulebilir-yatirim-icin-en-iyi-fonlar-ve-etfler/?utm_source, Erişim Tarihi: 28.02.2025.
- SEFIA. (2024). Türkiye'deki bankaların iklim değişikliği yaklaşımı 2024. <https://sefia.org/wp-content/uploads/2024/12/turkiyedeki-bankalarin-iklim-degisikligine-yaklasimi-2024.pdf>, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- Semtrio. (2025). Sürdürülebilir finans nedir? ESG kriterleri nelerdir? Semtrio. <https://www.semtrio.com/blog/surdurulebilir-finans-nedir-esg-kriterleri-nelerdir>, Erişim Tarihi: 27.02.2025.
- Shakil, M. H., Azam, M. K. G., & Raju, M. S. H. (2014). An evaluation of green banking practices in Bangladesh. *European Journal of Business and Management*, 6(31), 8-16.
- STGM. (2022). Türkiye'deki bankaların iklim değişikliği yaklaşımı. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2022-11/turkiyedeki-bankalarin-iklim-degisikligine-yaklasimi.pdf>, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2023). Avrupa Yeşil Mutabakatı. T.C. Ticaret Bakanlığı. <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat/avrupa-yesil-mutabakati>, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- TCMB, (2022). Yıllık Faaliyet Raporu. TCMB, Ankara.
- TMMOB. (2019). Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilir Kalkınma: Türkiye'deki Durum ve Gelecek Perspektifleri. https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/013_19.pdf, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- Topçu, D. N. (2022). Yeşil Tahviller ve İklim Değişikliği İle Mücadelede Merkez Bankalarının Rolü. *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Uzmanlık Tezi, İstanbul, Nisan*.
- TSKB. (2021). Kritik iklim adımları: Karbon nötr ve net sıfır hedefleri. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası. <https://www.tskb.com.tr/blog/surdurulebilirlik/kritik-iklim-adimlari-karbon-notr-ve-net-sifir-hedefleri>, Erişim Tarihi: 27.02.2025.
- TSKB. (2023). TSKB karbon ayak izini silen ilk Türk bankası. <https://www.tskb.com.tr/hakkimizda/biz-taniyin/haberler/tskb-karbon-ayak-izini-silen-ilk-turk-bankasi>, Erişim Tarihi: 01.03.2025.
- Ülkü, D. (2023). İklim değişikliğinin para politikasındaki yeri ve merkez bankaları uygulamaları (Uzmanlık tezi). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Eskişehir Şubesi.
- Van Lerven, F., & Ryan-Collins, J. (2017). Central banks, climate change and the transition to a low carbon economy.
- Volz, U. (2017). On the role of central banks in enhancing green finance.
- Xu, J., Liu, Q., Wider, W., Zhang, S., Fauzi, M. A., Jiang, L., ... & An, Z. (2024). Research landscape of energy transition and green finance: A bibliometric analysis. *Heliyon*, 10(3).
- Yılmaz, O., & Çakaloğlu, M. (2022). İklim değişikliğine karşı merkez bankalarının dönüşümü: Yeşil merkez bankacılık. *Business Economics and Management Research Journal*, 5(3), 135-156.